

Saetniesvoete-aarke

Ålielatjkoe – legalluhpiedimmie- Åvteseluhpiedimmie

Almetjidie demensine sæjhta seapan daerpies årrodh viehkiem utnedh akten tjiien skiemtjelassen evtiedimmesne juktie sov iedtjh ellieslaakan gorredidh, vuesiehtimmien gaavhtan ekonomijem stuvredh jih/jallh vihkeles sjæjsjalimmieh vaeltedh vielie persovneles tsiehkine.

Ålielatjkoe lea akte byögkeles öörnege almetjidie mah viehkiem daarpesjeh juktie sjiien iedtjh gorredidh. Fylhkenålma åliem nammohte. Almetje jijtje, lihke fuelhkie jallh dåaktere maahta birredh ålie nammoehtamme sjædta. Tjielten hokse- jallh sosijaalediensesje aaj bieljelimiediedtem åtna gosse veanhta naaken ålielatjkoem daarpesje.

Jis edtja åliem akten almetjasse nammoehtidh dellie dihte tjuara diagnovsem utnedh jih viehkiem daarpesjidh. Demense maahta akte dagkeres diagnovse årrodh. Maahta birredh ålien leah sjiere jijtsevoeth, goh vuesiehtimmien gaavhtan dihte maahta saemiestedh. Gellie almetjh demensediagnovsine eah åliem daarpesjh, dan åvteste dej lihke fuelhkie dej persovneles jih ekonomeles iedtjh gorrede.

Dihte mij edtja åliem åadtjodh, edtja tjaaleldh seamadidh satne lea ålielatjkoem jááhkesjamme, gie edtja åeline årrodh jih mej laavenjassigujmie ålie edtja viehkiehtidh. Men tjaaleldh jááhkesjimmie ij leah faamosne dastegh almetje mij åliem daarpesje, ij buektehth guarkedh mij dagkeres jááhkesjimmie sæjhta jiehtedh. Jis almetje sov dahkoeh jih veeljemh guarkah, dihte maahta aaj saah gaessie birredh ålielatjkoe nånka.

Saah mennie tsiehkene almetje lea mij åliem åådtje, dihte edtja govlesovvedh jih nuepiem åadtjodh sov mielh jih sjaavnjoeh buektedh. Daate aaj faamosne dejtje sjæjsjalimmide mah vaaltasuvvieh mænngan goh ålielatjkoe lea tseegkesovveme. Jis almetje mij åliem åtna, ij nuepiem utnieh sov mielem buektedh, edtja leavloem biejedh dan aerviedamme væljose.

Ålielatjkoe ij edtjh vijriesåbpoe årrodh goh daerpies, jih ålien mandaate ij edtjh dan åvteste vielie tjeekedh goh mij lea daerpies. Fylhkenålma vääksjede maam ålie dorje. Ålie ij maehtieh, vuesiehtimmien gaavhtan, gåetiem doekedh, löönemh vaeltedh, storre vadtesh vedtedh jallh aerpiem åvtelbodi joekedidh bieleden fylhkenålma dam voestegh jááhkesjamme. Fylhkenålma maahta laavenjasse aktede åeleste vaeltedh jis ålie ij sov bööremasse darjoeh almetjasse åeline, jallh gosse daerpies jeatjah fåantoej gaavhtan. Ålien lea sjævehtsvoetediedte, men goh ålie maahta bievnedh giese satne lea ålie jih maam ålielatjkoe feerhmie.

Maahta gujht aaj lihke fuelhkiem, vuesiehtimmien gaavhtan gånna/geelle/ektieårroje, maana jallh eejhtegh, åeline nammoehtidh. Åejvienjoelkedassine ålien lea reeknehlåhkoediedte jih tjuara reeknehlåhkoem seedtedh fierhten jaepien fylhkenålmese. Daate lea faamosne gaajhkesidie, bieleden ålieh gånnebasse/geellebasse jallh jijtse ektieårrojasse. Iemielaakan dah eah reeknehlåhkoediedtem utnieh. Ålie maahta maaksoem åadtjodh vihtiestamme åasaj

mietie barkoen ávteste. Áejvienjoelkedassine dellie dihte mij áliem átna mij dan ávteste maaksa. Jis almetje áline ij nuekies beetnegh utnieh, fylhkenálma maahta maaksojde maeksedh.

Jeatjah öörnégah mah eah leah álielatjkoe, men leah seamma laaki nuelesne leah *Legalluhpiedimmie* jñh *Ávteseluhpiedimmie*.

Legalluhpiedimmie dan skiemtje almetjen lihke fuelhkide aktem byjjes maahtoem biejjieladtje ekonomeles disposisjovnh darjodh mah leah gáetien jñh jliemassen bijre, skaetieh, lissiemaaksoeh jñh vielie maeksedh, bieleden álielatjkoefaamoe (fylhkenálma) tjuara dam almetjem byjjeslaakan áline nammoehtidh. Legaluhpiedimmien mietie lihke fuelhkie ij maetieh stuerebe ekonomeles disposisjovnh darjodh, goh vuesiehtimmien gaavhtan eekem ástedh jñh doekedh jallh skáárvemh darjodh. Dan mearan dagkerh disposisjovnh leah daerpies, dellie tjuara dam almetjem mij edtja dam darjodh, byjjeslaakan nammoehtidh goh álie, jallh akte luhpies ávteseluhpiedimmie tjuara gáávnesidh.

Ávteseluhpiedimmie lea akte jñtjevylljehke privaate öörnege mij maahta alternatijvine ároddh álielatjkose. Aktine ávteseluhpiedimmie maahtah moenedh guktie datne sijhth dov báetijen aejkien edtja ároddh. Ávteseluhpiedimmie lea akte tjaaleldh luhpiedimmie mij jeahta guktie datne sijhth dov ekonomeles jñh/jallh persovneles aamhtesh edtjeh öörnesovvedh gosse ih vielie maetieh dam jñtje darjodh. Byöroe tjielke váájnesasse báetedh luhpiedimmeste guktie datne sijhth dov iedtjh edtjeh gorresovvedh.

Dihte maam datne luhpiedimmesne moenh edtja dov ávteste maam darjodh, luhpiedæjja gohtjesávva. Ávteseluhpiedimmesne maahtah moenedh gie edtja daam luhpiedimmie utnedh jñh maam luhpiedæjja edtja dov ávteste darjodh. Maahtah moenedh akte jallh jienebh edtjeh luhpiedimmie utnedh dov bieleste ároddh.

Jalhts akte ávteseluhpiedimmie lea tseegkesovveme, akte sjejhme álielatjkoe maahta tseegkesovvedh jis kríevenasse dan bijre báata jñh álielatjkoen kríevenassh leah illeme.

Vielie bievnesh daesnie www.vergemal.no

Hammoedamme Justijse- jñh siebriedahkegoevtesistie, Finnmaarihken Fylhkenálma.